

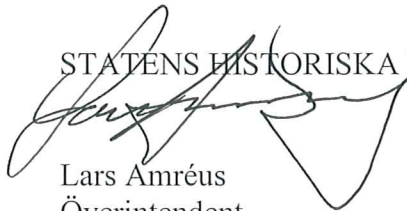
Beslut om riktlinjer för hantering av mänskliga kvarlevor

Statens historiska museer (SHMM) har tagit fram riktlinjer för hantering av mänskliga kvarlevor i myndighetens samlingar.

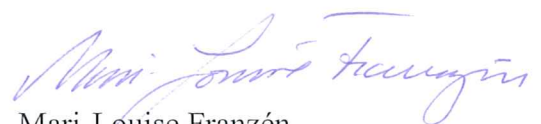
SHMM beslutar att de bilagda riktlinjerna ska gälla för hantering av mänskliga kvarlevor vid SHMM från och med 2010-03-01.

Beslut har fattats av överintendenten Lars Amréus efter föredragning av biträdande enhetschefen Mari-Louise Franzén och enhetschefen Mikael Jakobsson, båda vid SHMks. I beredningen har osteologen och 1:e antikvarien Leena Drenzel även deltagit. Samråd har skett med enhetschefen Sophie Nyman vid SHMul, enhetschefen Anna Bergén vid SHMmk samt med museidirektören Ian Wiséhn vid Kungl. Myntkabinettet.

STATENS HISTORISKA MUSEER

Lars Amréus
Överintendent

Mari-Louise Franzén
Bitr enhetschef

Mikael Jakobsson
Enhetschef

Bilaga. Riktlinjer för hantering av mänskliga kvarlevor.

Riktlinjer för hantering av mänskliga kvarlevor

Syfte

Riktlinjer för hantering mänskliga kvarlevor är ett policydokument för hanteringen av mänskliga kvarlevor i Statens historiska museers (SHMM) samlingar. Riktlinjerna utgör ett stöd för ställningstaganden i utställnings- och forskningsetiska frågor samt i frågor rörande återförande och återbegravning. Dokumentet ska även vägleda forskare inför ansökningar om studier, provtagning och analys av mänskliga kvarlevor i SHMM:s samling.

Utgångspunkter

Statens historiska museer arbetar inom ramen för det demokratiska system som råder i Sverige och följer de av Sveriges antagna internationella överenskommelser om mänskliga rättigheter. Som medlem i Svenska ICOM (International Council of Museums) följer SHMM ICOM:s etiska regler för museer.

Mänskliga kvarlevor i SHMM:s samlingar ska förvaltas i enlighet med ICOM:s etiska riktlinjer, vilket innebär att mänskliga kvarlevor ska behandlas med respekt samt förvaltas och exponeras under värdiga förhållanden.

Statens historiska museums (SHM) verksamhetsområde är, enligt 4 § förordning (2007:1180) med instruktion för Statens historiska museer, ”Sveriges historia, byggd på det arkeologiska materialet, samt svensk kyrklig konsthistoria”. Det arkeologiska materialet som förvaltas av SHM innehåller ett omfattande humanosteologiskt material.

Tillväxten av mänskliga kvarlevor sker genom tillämpningen av *lag* (SFS nr 1988:950) *om kulturminnen m. m.* (Kulturminneslagen) och de beslut om fyndfördelning som fattas av Riksantikvarieämbetet. SHMM tar inte längre emot depositioner, gåvor eller donationer.

Statens historiska museums osteologiska samling

Statens historiska museer förvaltar landets största humanosteologiska samling. Denna utgörs av brända människoben från förhistorisk tid samt skelett från förhistorisk tid till historisk tid. Samlingen har, såvitt är känt, inga mänskliga kvarlevor som är yngre än 100 år. Den humanosteologiska samlingen kommer främst från Sverige men även från andra delar av världen.

Med mänsklig kvarleva i SHMM:s samling avses hela eller delar av kroppar från döda människor och utgörs av ben, tänder, aska och mjukvävnader. Ben och tänder från människor som formats till föremål räknas inte som mänsklig kvarleva utan som objekt. Humanosteologiskt material som ingår i en religiös kontext i form av t.ex. relikier faller inte heller under benämningen mänsklig kvarleva.

Hantering och förvaring i magasin

Kvarlevorna ska vara placerade i ett magasin som fyller höga krav på klimat och säkerhet. Endast behörig personal från SHMM och Svensk museitjänst (SMT) ska ha tillgång till magasinet. Besökare får endast vistas i magasinet med medföljande personal eller med specialtillstånd från SHMM/SMT. Kvarlevorna får endast hanteras av behörig personal.

Kvarlevorna ska förvaras i avsedda plastpåsar och kartonger och vara dokumenterade och registrerade i SHMM:s föremålsinformationssystem Museum Information System (MIS).

Vad gäller förvaring behöver ingen hanteringsmässig åtskillnad göras mellan mänskliga kvarlevor från förkristen tid och från kristna gravar, ej heller mellan människoben och djurben. Orsakerna är dels kulturhistoriska då det är viktigt att hålla ihop utgrävningskontexter, dels magasinstekniska då det exempelvis är svårt att förvara skelett från kristna kyrkogårdar separat.

Tillgänglighet

SHMM ska enligt sin instruktion (1997:1172) ”hålla ett urval av samlingen tillgänglig för allmänheten”. Samlingen tillgängliggörs via SHMM:s internetbaserade föremålsinformationssystem Sök i samlingarna (SIS), genom utställningar och annan exponering samt genom tillgång för studier och forskningsändamål. Om särskilda skäl föreligger kan depositioner av kvarlevor göras på andra museiinstitutioner eller motsvarande. Då handlar det om extern förvaltning under avsevärd tid med specificerade villkor.

Mänskliga kvarlevor kan visas genom utställningar eller annan exponering, som fotografering och filmning. Vid sådan exponering ska det finnas ett tydligt syfte.

I utställningar ska de mänskliga kvarlevorna integreras som en relevant del av utställningen. De får inte exponeras i spekulations syfte eller användas som rekvisita. I första hand ska hela individer eller gravkontexter exponeras. Delar av individer kan visas för att t.ex. synliggöra sjukdomar eller skador. Beskrivningen av kontexten ska alltid finnas tillgänglig i anslutning till utställda mänskliga kvarlevor.

I publika sammanhang då mänskliga kvarlevor visas tillfälligt, t.ex. vid temadagar och andra publika aktiviteter, ska hantering ske av behörig personal.

Inför exponering (utställning, foto, film) av mänskliga kvarlevor från minoritetsgrupper, ursprungsbefolkningar eller då individens identitet är känd, ska samråd i största möjliga utsträckning ske med berörda organisationer respektive efterlevande.

Forskning (provtagning, analyser)

För dokumentation, analyser eller provtagningar på osteologiskt material ska ansökan inkomma från en forskningsinstitution. Av ansökan ska framgå provtagningens syfte, hur provtagningen ska ske samt hur mycket material som krävs. Forskarkompetensen för uppgiften ska även redovisas. Ansökan ska inkomma på SHMM:s blankett för forskning på mänskliga kvarlevor.

Även för undersökning genom röntgen eller datatomografi av mänskliga kvarlevor ska en skriftlig förfrågan med syfte och ändamål ställas till museet. Behörig personal från SHMM kan behöva närvara vid undersökningen.

Statens historiska museer bedömer varje ansökan utifrån ICOM:s etiska föreskrifter och undersökningens syfte. Samråd kan ske med t.ex. ursprungsbefolkningars organisationer eller eventuella efterlevande.

Provtagning ska ske i samråd med osteolog. Särskilda villkor för provtagningens utförande anges i lånebeslutet.

SHMM ska senast efter två år delges prov- och analysresultat. Efter två år förfogar SHMM fritt över resultatet, om annat ej överenskommit.

Återföring /återbegravning

Varje återförings- och återbegravningsärende ska handläggas utifrån föreliggande riktlinjer där vetenskapliga, etiska och kulturella aspekter ska tas i beaktande. En legitim mottagare av de mänskliga kvarlevorna ska finnas för återföring eller återbegravning.

Vid återföring eller återbegravning av mänskliga kvarlevor från ursprungsbefolkning eller då individens identitet är känd ska samråd ske med berörd organisation eller annan legitim mottagare respektive efterlevande i den mån de är kända.

Dokumentationen och överlämnandet av mänskliga kvarlevor från SHMM till legitim mottagare ska i så stor utsträckning som möjligt ske efter mottagarens önskemål.

Deponering

Med deponering menas förvaring av mänskliga kvarlevor på annan plats än i SHMM:s samlingar och under avsevärd tid. Det sker i form av en deposition.

Deponering kan vara ett alternativ till återbegravning. Deponeringen kan ske i en kyrka eller annan helgedom, i ossuarier (benhus) eller annan för ändamålet avsedd plats. Kvarlevorna ska förvaras på sådant sätt att de inte förstörs av fukt, mögel eller att risk finns för sammanblandning av skelettdelar. Villkoren angående tillgänglighet, tillsyn och säkerhet behöver specificeras särskilt.

Ansvarsförhållanden

Överintendenten är ytterst ansvarig för SHMM:s samlingar. SHMM kan dock ej fatta beslut om att häva kvarlevor ur samlingarna, utan endast initiera ett sådant förfarande. Själva beslutet fattas av regeringen. Inom SHMM är chefen för *Enheten för kulturhistoria och samlingar* ansvarig för att arbetet utförs i överensstämmelse, och kvalitetssäkras, i enlighet med detta dokument.